

VIII. MİLLETLERARASI TÜRKOLOJİ KONGRESİ

30 Eylül - 04 Ekim 2013 - İSTANBUL

VIII. INTERNATIONAL TURCOLOGY CONGRESS

30 September - 04 October 2013 - ISTANBUL

BİLDİRİ KİTABI BOOK OF PAPERS

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
I

T.C.
ULAŞTIRMA, DENİZLİK
ve HABERLEŞME
BAKANLIĞI

Yunus Emre Enstitüsü

T.C. BAŞBAKANLIK

TIKA

TÜRK İŞBİRLİĞİ KOORDİNASYON AJANSI BAŞKANLIĞI

TÜRK
TARİH
KURUMU

HALKBANK

**TÜRK HAVA
YOLLARI**

alBaraka

İstanbul Üniversitesi Yayın No.: 5197
Edebiyat Fakültesi Yayın No: 3454
Takım Numarası : 978-975-404-947-3 (Tk.)
I.S.B.N : 978-975-404-948-0 (1.c)

VIII. MİLLETLERARASI
TÜRKOLOJİ KONGRESİ
30 Eylül - 04 Ekim 2013 - İSTANBUL

VIII. INTERNATIONAL
TURCOLOGY CONGRESS
30 September - 04 October 2013 - ISTANBUL

BİLDİRİ KİTABI
BOOK OF PAPERS
I

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. Dr. Mustafa ÖZKAN
Doç. Dr. Enfel DOĞAN

İSTANBUL - 2014

İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Fizik Bölümü
Etiler Kampüsü / Beşiktaş / İstanbul
Talep Numarası : 978-975-404-917-3 (T.C.)
İ.S.B.N. : 978-975-404-918-0 (İ.C.)

Editörler

Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN
Doç. Dr. Enfel DOĞAN
Doç. Dr. Fatih M. SANCAKTAR
Doç. Dr. İbrahim ÇEŞMELİ

Tashih - Mizanpaj

Arş. Gör. Gürer Cemal ATABAŞ
Arş. Gör. Sibel AY
Arş. Gör. Didem AKYILDIZ AY
Arş. Gör. Hande GÜNÖZÜ
Arş. Gör. Ömer GÜVEN
Arş. Gör. Fatma ÖZKAN KURT
Arş. Gör. Sinem SERİN
Arş. Gör. Ümran YAMAN

Dizgi - Kapak

Oğuz BARIŞ

Baskı - Cilt

Göksu Ofset

Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No.81/27-35
Topkapı- Zeytinburnu / İSTANBUL
Tel: 0212 613 56 32 – e-posta: info@goksuofset.com

İstanbul - 2014

SIRPÇADAKİ DEYİM BİRİMLERİN BİLEŞENİ OLARAK ESKİ TÜRKÇE ALINTILAR

ARCHAIC TURKISH LOANWORDS AS COMPONENTS OF SERBIAN PHRASEOLOGICAL UNITS

*Marija ĐINĐIĆ - **Senka IVOŠEVIĆ-İPEK

ÖZET

Bu çalışma, deyim (idiom), birleşik eylem ve atasözleri olmak üzere Sırpçada değişik deyim birim (phraseological unit) türlerindeki eski Türkçe alıntılarını ele almaktadır. Çalışmada eskimiş Türkçe alıntılar ve onları içeren deyim birimleri, günlük dildeki kullanım sıklığı, sözdizimsel yapısı ve anlambilimsel özelliklerine bakılarak incelenmektedir. Türkçe alıntılarını içeren deyim birimlerinin varlığı, bu alıntılarının eskiden Sırpçada yaygın olarak kullanıldığı ve aktif söz dağarcığına girdiklerini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: deyim birim, Türkçe alıntılar, deyimler, birleşik eylemler, atasözleri

ABSTRACT

This work discusses archaic Turkish loanwords in different types of phraseological units in Serbian, including idioms, compound verbs, and proverbs. Archaic Turkish loanwords and phraseological units containing them are analyzed according to their usage in modern Serbian, their syntactic and semantic properties as well. Existence of phraseological units containing Turkish loanwords shows that these loanwords were very frequently used in Serbian in older times as a part of an active vocabulary.

Keywords: phraseological unit, Turkish loans, idioms, compound verbs, proverbs

Giriş

Anlam bütünlüğünü taşıyan ve sözdizimsel açıdan kalıplaşmış sözcük öbeği olarak tanımlanan *deyim birim* (phraseological unit), üretkenliği, göreceli sağlam yapısı ve anlamı sayesinde çok farklı kültürel içerikleri barındıran “depoları” temsil eden anlatımsal dil birimidir. Bu tür kültürel içerikler, başka özellikleri yanı sıra, kültürlerarası ve dillerarası etkileşimi yansıtmaktadır.

* Marija Đinđić, Sırp Dili Enstitüsü - Sırp Bilimler ve Sanatlar Akademisi

**Senka Ivošević-İpek, Dr.

Çalışmada deyim birim, *deyim* (idiom), *birleşik eylem* ve *atasözleri* olmak üzere daha geniş anlamda ele alınmaktadır. Bu noktada dar anlamda deyim, birleşik eylem ve atasözleri ayrı olarak kısaca tanımlanmakta fayda vardır. Yukarıdaki deyim birim tanımında yer alan kalıplaşma ve anlam bütünlüğü ölçütleri, her üç deyim birim türünün betimlenmesinde geçerli ölçütlerdir. Ancak, onları birbirinden ayıran başka özellikler de bulunmaktadır. Dar anlamında deyim, onu oluşturan sözcüklerden en az birinin düz anlamdan çıkıp yan (mecaz) anlamı taşıma özelliğini barındırmasıdır. Öte yandan, birleşik eylemlerdeki öğeler sadece düz anlam taşımaktadır. Ancak, kimi birleşik eylemler de, yan anlamı taşıyıp deyim niteliğine sahip olabilmektedir. Örneğin, eskimiş Türkçe alıntı içeren **uhvatiti maju maya tutmak** Sırpçada hem düz *mayalanmak* anlamında, hem de *sarhoş olmak*; *sermaye oluşturmak*, *başarı elde etmek* gibi mecaz anlamlarda kullanılmaktadır. Deyimlerden farklı olarak atasözleri, anlamsal olarak genel kural niteliği taşıyan, sözdizimsel olarak daha donmuş yapılardır. Aksoy'a göre "Deyimlerin amacı, bir kavramı özel kalıp içinde ya da çekici hoş bir anlatımla belirtmektir. Atasözlerin amacı ise, yol göstermek, ders ve öğüt vermek, ibret almamız için gerçekleri bildirmektir."¹

Çalışmada, Sırpçada deyim bileşeni olarak eskimiş Türkçe alıntıları ve onları içeren deyim birimler, günlük dildeki kullanım sıklığı, sözdizimsel yapısı ve anlambilimsel özelliklerine bakılarak incelenmektedir. Çalışmada kullanılan materyal genellikle ölçünlü Sırpçadaki bugünkü durumu yansıtmaktadır. Veri kaynağı olarak Matica Srpska'nın altı ciltli Sırp-Hırvatça yazı dili sözlüğü kullanılmıştır.² Alıntının anlamını ve alıntı içeren deyim birimlerinin çağdaş Türkçede bulunup bulunmadığını saptamak amacıyla *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*³, Türk Dil Kurumunun *Türkçe Sözlük*⁴ ve internet üzerindeki *Büyük Türkçe Sözlük* veri tabanından⁵ yararlanılmıştır.

Genel olarak Türkçe alıntılara bakıldığında bunların Sırpçadaki pasif veya aktif söz dağarcığının parçası olduğu görülmektedir. Pasif söz dağarcığın parçası olan alıntılar, güncelliğini yitirmiş, artık kullanılmayan veya kullanımı çok kısıtlı olan *eskimiş kelimeler* (**đemija gemi**, **ajluk aylık maaş**, **atlija atlı**,

¹ Ömer Asım Aksoy, "Atasözleri ve Deyimler", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten-1962, TDK Yay. 217, Ankara 1988, s. 41.

² Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika, Matica srpska – Matica hrvatska, Novi Sad – Zagreb 1971-1976.

³ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2*, İnkilap Kitabevi, İstanbul 1995.

⁴ *Türkçe Sözlük*, 11. bs, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 2010.

⁵ *Büyük Türkçe Sözlük*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>.

veçil vekil); *tarih terimleri (beglerbegluk beylerbeylik, bimbaša binbaşı, ferman, valija vali)*; ve *yeni kelimelerdir (çaršijanje çarşıda zaman geçirmek, eğlenmek, zejtinjavo yağlımsı)*. Öte yandan, günlük dilde kullanılan birçok alıntı sözcük aktif söz dağarcığına girmektedir. Bu alıntıların birçoğu yabancılığını yitirmiş, genellikle Sırpçada eşanlamli sözcüğü bulunmayan, Sırpça olarak hissedilen sözcüklerdir. Örneğin, **galama** (ağlama>galama) *gürültü, bağırma, dugme düğme, inat, jastuk yastık, jorgan yorgan, kaiš kayış, kesa kese, pošet, kreč kireç, papuča* (pabuç) *terlik, sapun sabun, çizma çizme, sanduk sandık, rakija rakı* vs.

Türkçe alıntılarda olduğu gibi Türkçe alıntıları içeren deyim birimler, kullanım sıklığına göre ayrılabilir: 1. eskimiş Türkçe alıntı içeren pasif söz dağarcığına giren eskimiş deyim birimler; 2. eskimiş Türkçe alıntı içeren ancak günlük dilde sıkça kullanılan aktif söz dağarcığı parçası olan deyim birimler.

Aşağıdaki bölümlerde materyaldeki deyim, birleşik eylem ve atasözlerin kimi temel özellikleri ve içindeki Türkçe alıntının anlamı üzerinde durulacaktır.

Deyimler

Aşağıdaki tabloda eskimiş Türkçe alıntı içeren kimi eskimiş deyimler gösterilmiştir. Sırpçada artık kullanılmayan bu eskimiş deyimler yerine genellikle başka deyimlerin ortaya çıktığı görülmektedir:

ESKİ DEYİM	TÜRKÇE ASLI	BİREBİR ÇEVİRİ	ANLAM	YENİ DEYİM
znati sto zerzevata	?	yüz zerzevat bilmek	her şeyi bilmek	znati svakog đavola
udariti kome čarlamu	?	birine çarlama vurmak	birine kazık atmak; birini kandırmak	prodati rog za sveću
popucali mu svi kolani	?	tüm kolanları yırtılmış (kimse)	umudunu yitirmiş (kimse)	kao da su mu sve lađe potonule
živeti na tedaruću	?	tedarikte yaşamak	iyi ve rahat yaşamak, hazıra konmak	živeti kao paša/kao bubreg u loju

Çağdaş Türkçede alıntılarının anlamları aşağıdaki gibidir:

zerzevat – 1. sebze; 2. küçük, önemsiz şeyler

çarlama – çarlamak cırlamak, bağırarak, ağlamak⁶

kolan – at, eşek vb. hayvanların semerini veya eyerini bağlamak için göğsünden aşırılarak sıkılan yassı kemer

tedarik – 1. araştırıp bulma, sağlama, elde etme; 2. hazırlık

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi deyimdeki eylem, adıl, belirteç Sırpçaya çevrilirken ad Türkçe olarak kalmıştır. Materyaldeki sadece bir deyim, Türkçe asıl biçimi, birebir çeviri ve anlamını korumaktadır⁷:

ESKİ DEYİM	TÜRKÇE ASLI	ANLAM	YENİ DEYİM
bir tahta eksik	bir tahta eksik	akılca eksik, yarım akıllı	<i>bez jedne daske u glavi</i> (“kafasında bir tahta eksik“)

Öte yandan, deyimın günlük konuşmada sıkça kullanıldığı fakat içindeki Türkçe alıntının eskimiş olduğu, pasif söz dağarcığına girdiği durumlar da bulunmaktadır. Bu deyimler sayesinde Türkçe alıntılar dilde hala varlıklarını sürdürmektedir. Örneğin,

DEYİM	TÜRKÇE ASLI	BİREBİR ÇEVİRİ	ANLAM
doterati/dogurati cara do duvara	?	çarı duvara kadar getirmek	(birinin) umutlarını söndürmek

Belgrat Üniversitesi Öğretmenlik Fakültesi öğrencileri arasında uygulanan ankette yukarıdaki deyim içindeki *duvar* sözcüğünün ne anlama geldiği sorusuna verilen yanıtlar oldukça ilginçtir. Yanıtların bazıları, *son, sonuna kadar, dip, köşe, yatak, kenar, yolun sonu, pencere, dibe kadar, eşik, yol, rüzgar, yoksulluk, kütük*. Bu yanıtlar bize katılımcıların, *duvar* sözcük biriminin anlamını bilmeden onu çağrışım yoluyla *doterati/dogurati* (getirmek/ittirmek) eylemine bağlamış olduklarını göstermektedir. Oysa, deyimın anlamı, deyim içindeki ayrı birimlere göre değil, bağlam aracılığıyla saptanmaktadır.

⁶ Sırpçada **çarlama** – 1. kandırma; 2. halk oyunun adı

⁷ Türkçe asıl biçimi, birebir çeviri ve anlamını koruduğunu tahmin ettiğimiz Allah korusun anlamına gelen deyim, **jok vala(j) jok haşadır**. Ancak, bu deyim, çalışmada kullanılan Türkçe kaynaklarında bulunmamaktadır.

Materyalimizdeki deyimlerin *sözdizimsel yapısına* bakıldığında tümce ve mastar durumdaki deyimler en çok karşımıza çıkmaktadır. Tümce biçiminde karşımıza çıkan deyimler aşağıdaki gibi:

DEYİM	TÜRKÇE ASLI	BİREBİR ÇEVİRİ	ANLAM	SIRPÇA KARŞILIĞI
zamislio se kao jemin o martu	?	Mart'ta yemin gibi düşüncülere dalmış	derin düşünmek (yeminler/amirler Mart ayında değiştiriliyordu)	mnogo se zamislio (jemini-nadzornici su se obično u martu menjali)
popucali mu svi kolani	?	tüm kollarını yurtulmuş (kimse)	umudunu yitirmiş (kimse)	<i>kao da su mu sve lađe potonule</i> (“sanki tüm gemileri batmış”); sve je kod njega rđavo, postao je bespomoćan
psuje kao amalin	?	hamal gibi küfür ediyor	çok küfreden biri	<i>psuje kao kočijaš</i> (“faytoncu gibi küfreden”)
ljube se kroz kamiš	?	kamıştan öpüşüyorlar	birbirinden nefret ediyorlar	mrze se

yemin – çağdaş Türkçede *ant* anlamında kullanılmaktadır; TDK sözlüğünde *amir* karşılığı bulunmamaktadır

hamal – taşıyıcı

kamış - buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler

Yukarıda denildiği gibi bileşik eylemlerin kimileri gerçek anlamdan saparak mecaz anlamı alıp deyimleşmiştir. Ad ve eylemden oluşan bu tür deyimlerde ad, genellikle kimi sesbilimsel değişikliklere uğrayıp Türkçe aslımı korumuş, eylem ise Sırpçaya çevrilmiştir. Aşağıda yer alan bu mastar şeklindeki deyimler, genellikle kimi bölgelerde yer almaktadır.⁸ Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi **davati čifte čifte atmak** ve **uhvatiti džadu caddeyi tutmak**

⁸ Snežana Petrović, *Turcizmi u srpskom prizrenskom govoru*, Institut za srpski jezik SANU, Beograd 2012.

dışındaki deyimler, büyük ihtimalle Türkçede değil, Sırçada ortaya çıkan deyimlerdir:

DEYİM	TÜRKÇE ASLI	BİREBİR ÇEVİRİ	ANLAM	SIRÇA KARŞILIĞI
davati çifte	çifte atmak	çifte vermek	at, eşek arka ayakları ile vurmak	çiftati se, ritati se
zaviti çalmu	?	çalma (sarık, türban) sarmak	Türkleştirilmek	poturçiti se
uhvatiti džadu	caddeyi tutmak	caddeyi tutmak	kaçmak	pobeçi
lizati (çije) sahan	?	(birilerin) sahanları yalamak	yalakalık yapmak	ulizivati se, dodvoravati se (nekome)
znati sto zerzevata	?	yüz zerzevat bilmek	her şeyi bilmek	znati sto đavola, svašta znati
udariti (kome) çarlamu	?	(birine) çarlama vurmak	birine kazık atmak; birini kandırmak	prevariti nekoga

çifte – 1. ikisi bir arada bulunan veya ikili; 2. çift kürekli (sandal, kayık); 3. at, eşek ve katırın arka ayaklarıyla vuruşu tekme; **çifte atmak** – at, eşek arka ayakları ile vurmak

çalma – 1. çalmak işi; 2. hırsızlık, sirket; 3. başa sarılan sarık

cadde – ana yol; **caddeyi tutmak** – 1. herhangi bir sebeple bir yoldan geçişi engellemek, kapamak; 2. *argo* korkulu bir durumda başını alıp gitmek, uzaklaşmak

sahan – 1. içinde yemek ısıtılan veya yumurta gibi şeyler pişirilen, derinliği az metal kap; 2. derinliği az olan kap

Anlambilimsel açıdan bakıldığında materyalimizde en çok benzetme yoluyla oluşturulan deyimlere rastlanmaktadır. Sözdizimsel farklılıklardan dolayı Sırçada benzetme, sol tarafta bulunan benzeyenin (zayıf öge), sağ tarafta olan kendisine benzetilen (güçlü öge) ile karşılaştırılması yoluyla ortaya çıkmaktadır. Benzetmenin yapısal özelliği **kao gibi** sözcüğü olmaktadır.

Eğretileme (metaphor)'dan farklı olarak benzetmede kavramlar birbiriyle özdeşleştirilmez, sadece birbirine yakınlaştırılıyor. Dolayısıyla, benzetme tesadüf veya anlık benzemede de kullanılabilir.⁹ Her benzetme deyimsel değildir (örneğin, *Ahmet babası gibi sarhoş*). Deyim niteliğini kazanabilmesi için benzetmede farklı objeler veya kökü ve içeriği farklı olan varlıkların, kavramların karşılaştırılması gerekmektedir (örneğin, insan ve şeytan); bunun yanında benzetilen kısımda deyimsellik (görsellik) düzeyi daha fazla veya az olan kavramın bulunması lazım (örneğin, **pijan kao ćuskija küskü gibi sarhoş**).¹⁰ Deyimsel benzetme için başka gereken şart, toplum içindeki kullanım değeri veya yaygınlığı ile ilgilidir.¹¹

İncelenen materyalde benzetilen kısımda eskimiş Türkçe alıntı içeren deyimler aşağıdaki gibi:

DEYİM	TÜRKÇE ASLI	BİREBİR ÇEVİRİ	ANLAM	SIRPÇA KARŞILIĞI
glup kao ćuskija	?	küskü gibi aptal	çok aptal	sasvim glup
pijan kao ćuskija	?	küskü gibi sarhoş	<i>zilzurna sarhoş</i> ; aşırı sarhoş	jako pijan

Küskü, *taşa veya duvara delik açmak, yük kaldırmak için kullanılan demir çubuk* anlamında kullanılmaktadır. Bu örnekler de sözcüğün deyimlerde hayatını sürdürmeye devam ettiğini göstermektedir, çünkü söz konusu deyimler Sırpçada sıkça kullanılmaktadır.

Daha önce gösterilen sözdizimsel açıdan tümce biçiminde, anlambilimsel olarak benzetme yoluyla oluşturulan deyimler de vardır: *zamisljo se kao jemin o martu, psuje kao amalin*.

Yukarıdaki deyimlerin çoğunun Türkçede bulunmadığı, onun yerine büyük ihtimalle Sırpçada ortaya çıktığı görülmektedir. Ana bileşeni olarak Türkçe alıntı içeren deyimlerin ortaya çıkması, Sırpçada bu sözcüklerin eski dildeki aktif statüsüne gönderme yapmaktadır. Çünkü sözcüğün deyim içinde yer alması, onun sık kullanımına bağlı olmaktadır. Aynı zamanda bu deyimler,

⁹ Svetlana Goljak, „Idiomatičnost u frazeologiji (na primeru srpskih i beloruskih frazeologizama)“, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, S. 38/1, Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, Beograd 2009, s. 215.

¹⁰ Dragana Mršević-Radović, *Frazeološke glagolsko-imeničke sintagme u savremenom srpskohrvatskom jeziku*, Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, Beograd 1987, s. 42.

¹¹ Dragana Mršević-Radović, a.g.e., s. 93.

iki dilin etkileşiminde Türkçenin baskın olduğu gerçeğine de gönderme yapmaktadır.

Birleşik eylemler

Birleşik eylemler, deyimlerden farklı olarak düz anlam taşımaktadır. Burada da ad Türkçe aslını korumakta, eylem ise Sırpçaya çevrilmiş olmaktadır. Deyim niteliğindeki birleşik eylemlerden farklı olarak buradaki eylemlerin çoğu, orijinal Türkçe sözdizimini de korumaktadır (ad+eylem). Türkçedeki **etmek** eylemi çoğunlukla **(u)çiniti** yapmak olarak çevrilmektedir.

BİRLEŞİK EYLEM	TÜRKÇE ASLI	ANLAM	SIRPÇA KARŞILIĞI
terbije uçiniti	terbiye etmek	terbiye etmek, eğitmek	vaspitati, odgojiti, uljuditi
tertib uçiniti	tertip etmek	düzenlemek	napraviti redosled, rasporediti
tećmil uçiniti	tekmil etmek ¹²	telafi etmek, tazmin etmek	izravnati, namiriti, naknaditi
udariti u inćar	inkar etmek/inkardan gelmek	inkar etmek, yadsımak	poricati, odricati
doći teobe	tövbe etmek	tövbe etmek	pokajati se
sejir (u)çiniti/sejir (po)gledati	seyir etmek	seyretmek	(po)gledati, posmotriti, posmatrati
rahat se uçiniti	rahat etmek	rahat etmek, sıkıntısız durumda olmak, ferahlanmak, dinlenmek	raskomotiti se; raspoložiti se, postati bezbrižan
rezil (u)çiniti	rezil etmek	rezil etmek	(o)sramotiti, (o)brukati

Atasözleri

Daha önce denildiği gibi atasözleri deyimlere nazaran daha donmuş, sözdiziminde değişiklik yapılmayan yapılardır. İncelememiz, materyalde karşımıza çıkan az sayıdaki atasözlerin, Türkçede bulunmadığını, Sırpçada çıktığını göstermektedir.

¹² Sırpçada **tekmil** (tećmil-eski) adının temel anlamı telafi, tazminat, Türkçede ise tamamlama, bitirme olmaktadır.

ATASÖZÜ	TÜRKÇE ASLI	BİREBİR ÇEVİRİ	ANLAM	SIRPÇA KARŞILIĞI
Od te kajde nema fajde	?	bu bestenin faydası yok	bu konuşmanın faydası yok	od te priče nema koristi
Prazna kesa ne divani	?	boş kese konuşmaz	parası olmayanın sözü geçmez	onaj koji nema novaca ništa ne može postići
Dva pelivana na jednom konopu (užetu) igrati ne mogu	Bir ipte iki cambaz oynamaz	bir ipte iki pehlivan oynamaz	birinin yapabileceği işi iki kişi yapamaz	ne mogu dvojjica raditi posao koji je za jednog

kayda – beste, ahenk¹³

kese – cepte taşınan, içine para, tütün vb. konulan, kumaştan veya örgüden küçük torba

divan – 1. yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis. 2. ed. divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladıkları eser. 3. Sedir¹⁴

pehlivan - 1. güreşçi. 2. *mec.* boylu poslu ve güçlü kimse¹⁵

Sonuç

Ana bileşeni olarak Türkçe alıntı içeren deyim birimlerin (deyimler, birleşik eylemler ve atasözleri) ortaya çıkması, Türkçe alıntılarının eski Sırpçada aktif statülerini ve Türkçenin iki dil temaslarında baskın olduğunu göstermektedir. Çünkü, deyim birimlerin ortaya çıkabilmesi için sözcüğün kullanım sıklığına bağlı olmaktadır. Bu çalışmada ele alınan Türkçe alıntılarını içeren deyim birimler, değişik sözdizimsel-anlambilimsel özellikleri taşımakta ve burada sadece birkaç deyim birim türü üzerinde durulmuştur. Bu çalışma ile çağdaş Sırpçada deyim birimin bileşeni olarak eski Türkçe alıntılarını konusuna değinilmiş, ancak son nokta konulmamıştır.

¹³ Sırpçada **kajda** – 1. müz. nota; ton; 2. melodi; 3. halk türküsü

¹⁴ Sırpçada **divaniti** konuşmak anlamında kullanılıyor.

¹⁵ Sırpçada **pelivan** – cambaz

KAYNAKÇA

- AKSOY, Ömer Asım, “Atasözleri ve Deyimler”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten-1962, TDK Yay. 217, Ankara 1988.
- AKSOY, Ömer Asım, “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2”, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995.
- AYGÜN, Mehmet, “Türkçe ve Almanca’da ‘Göz’le İlgili Deyimler’in İncelenmesi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. XIII, S.1, Elazığ 2003, s. 71-88.
- Büyük Türkçe Sözlük*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>.
- DELİCE, H. İbrahim, “Deyimlerin Dilbilgisel Yapıları ve Yapı Çözümlemleri”, Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri, S.2, Sivas 2002, s. 177-194.
- DİNĐIĆ, Marija, *Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara (basında).
- GOLJAK, Svetlana, „Idiomatičnost u frazeologiji (na primeru srpskih i beloruskih frazeologizama)“, *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, S. 38/1, Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, Beograd 2009.
- Jednotomni rečnik MS: *Rečnik srpskoga jezika*, Matica srpska, Novi Sad 2007.
- MRŠEVIĆ-RADOVIĆ, Dragana, *Frazeološke glagolsko-imeničke sintagme u savremenom srpskohrvatskom jeziku*, Filološki fakultet Beogradskog univerziteta, Beograd 1987.
- ÖZEZEN, Muna Yüceol, “Türkçe Deyimler Üzerine Birkaç Söz”, *Türk Dili*, S. 600, Ankara 2001, s. 869-879.
- PETROVIĆ, Snežana, *Turcizmi u srpskom prizrenskom govoru*, Institut za srpski jezik SANU, Beograd 2012.
- Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika*, Matica srpska – Matica hrvatska, Novi Sad – Zagreb 1971-1976.
- SAĞLAM, Musa Yaşar, “Atasözleri ve Deyimlerde İmgelem”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 1, Ankara 2001, s. 41-51.
- SİNAN, Ahmet Turan, “Deyim Kavramı Üzerine Notlar-1”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. XVIII, S.2, Elazığ 2008, s. 91-98.
- TOPÇU Nazmiye, “Fransızca ve Türkçede Rakamlı Deyimlerin Karşılaştırmalı İncelemesi ve Fransızca Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımları”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 15, Ankara 1999, s. 173-180.
- Türkçe Sözlük*, 11. bs, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 2010.